

REFORMA PO
EKSPERIMENT NA VISOKEM ŠOLSTVU

BOLONJSKO

UNIVERZA V MARIBORU FAKULTETA ZA VARNOSTNE VEDE

Fakulteta za varnostne vede je članica Univerze v Mariboru, sedež fakultete pa je v Ljubljani, kjer so izvajajo val programi. Izredni študij visokošolskega strokovnega programa so izvajali tudi na lokacijah v Mariboru in Novem mestu.

Razpisani programi v letu 2008/2009:

V okviru diplomskih programov (programi 1. stopnje) so izvajate:

- triletni visokošolski strokovni program »Varnost in policijsko delo«.
- triletni univerzitetni program »Varnostskvoje«

Na podiplomskem študiju (programi 2. in 3. stopnje) so izvajata dva programa:

- dvoletni magistrski študij (2. stopnja) »Varnostskvoje« (strokovni magistrski).
- triletni doktorski študij (3. stopnja) »Varnostskvoje« (znanstveni doktorski).

Prijave:

- Za izredni študij na programih 1. stopnje je še nekaj prostih mest, razpis za vpis v drugem roku je objavljen na spletni strani UVM. Rok za prijavo je 30.8.2008.
- Rok za prijavo na programa 2. in 3. stopnje je 12. 8. 2008. Za ta študij bo v začetku septembra organiziran tudi informativni dan.

Več informacij:

Informet stran: www.fvv.uni-mb.si, E-pošta: fvv@fvv.uni-mb.si,
Tel.: 013008308, 013008336

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOLJSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO IDELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Center vseživljenjskega učenja Gorenjska

Za učenje je vedno pravi čas

Na Ljubljani univerzi Jovanica deluje Center vseživljenjskega učenja Gorenjska, katerega delovanje sofinancirata Evropski socialni sklad in Ministrstvo za šolstvo in šport.

Center vseživljenjskega učenja Gorenjska s partnerskimi ustanovami (GZS, Območna enota Kranj, Območna obrtno-podjetniška zbornica Kranj, Fishing d.o.o. Škofja Loka, Ljubljana univerza Radovljica, TŽB, Kranj, Škofja Loka, Razvojni agenciji RINGOR Jovanica in SOFA d.o.o. Škofja Loka ter Elektroinštitut center Naklo), navihja in zagotavlja vsem prebivalcem Gorenjske brezplačen dostop do številnih oblik vseživljenjskega učenja.

All razmišljate o svoji prihodnosti, svojem nadaljnjem izobraževanju in učenju? Se nameravate vključiti v izobraževalni program, tečaj, študijski krožek, delavnico..., pa nimate dovolj informacij?

Želite brezplačen nasvet, pomoč in podporo na področju vseživljenjskega učenja odraslih?

Obiščite Center vseživljenjskega učenja Gorenjska in se sami prepričajte, da je učenje ne le koristno, temveč tudi zanimivo in zabavno.

Na nas samih je, da vseživljenjsko učenje pripravimo kot priložnost za izboljšanje lastnega znanja, spretnosti in veščin, ki jih potrebujemo za aktivno državljanstvo, socialno povezanost in zaposelnost.

Informacije:

CVŽU Gorenjska
Ljubljana univerza Jovanica
Gata Črila Trubarja 3/a
4270 Jovanica

Tel.: 04 5833 803, 04 5833 806
e-pošta: gorenja.tradic@lul.net
<http://ucenje.cvzu-gorenjska.si>

Univerza na Primorskem
Fakulteta za humanistične študije Koper

vabi

V TOREK, 2. SEPTEMBRA 2008, OB 18.00
V PREDAVALNICO BURJA 1 (UP FHŠ, Tilov trg 5, Koper)

na predstavitvah magistrskih in doktorskih študijskih programov s področja
humanetike in družboslovja, razpisanih za študijsko leto 2008/09:

FILOZOFIJA IN TEORIJA VIZUALNE KULTURE
GEOGRAFIJA KONTAKTNIH PROSTOROV
ZGODOVINA EVROPE IN SREDOZEMLJA

Prisrčno vabljeno!

Več informacij na tel. št. 05 68 37 762, E-naslovu mizar.podiplomski@fhs.upr.si in na spletni strani fakultete www.fhs.upr.si.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

E-naslov: naborna.pisarna@mors.si

www.slovenskavojska.si

**POSTANITE
DEL NAS**

080 13 22

POKLICNI VOJAK

POGODBENI REZERVIST

VOJAK PROSTOVOLJEC

ŠTIPENDIJE
ZA PRIHODNOST IN
KARIERO V SLOVENSKI
VOJSKI

Slovenska vojska

V SLUŽBI DOMOVINE

REFORMA USODNIH MERIL

Vanja Pirc

Po sledih uvajanja bolonjskega procesa v Sloveniji

Vse slovenske fakultete bodo čez dobro leto dni v prvih letnikih dodiplomskih in magistrskih študijev prvič ponudile izključno nove, tako imenovane bolonjske študijske programe. Na dosedanji, znanstveni magistrski študij se ne bo več mogoče vpisati. »Stare« študijske programe pa bodo fakultete izvajale le še v višjih letnikih.

Pred nami so torej velike novosti, a Slovenija pri uvajanju bolonjskih študijskih programov zaostaja za povprečjem EU. Na visokošolskem ministrstvu sicer natančnih podatkov o tem, kako daleč smo že s prenovno, nimajo, saj ta ne poteka tako, da bi vsak star program nadomestili z enim samim novim. Vseeno pa ocenjujejo, da naj bi bila trenutno prenovljena dobra polovica programov. Zamudo pojasnjujejo s tem, da se pri zavodih, katerih področja so raznolika ali pa vsebinsko zahtevna, pojavljajo težave pri uvajanju novih programov. »O konkretnih težavah težko govorimo, menimo pa, da so vezane na določitev obsega ur predmetov (kreditno ovrednotenje), izbirnosti, ustreznje predpisom reguliranih poklicev in pa zagotavljanje ustreznega kadra (zaposlenost učiteljev),« dodajajo na ministrstvu.

Do zamud ne prihaja le zaradi visokošolskih institucij. Čeprav je bila bolonjska deklaracija podpisana že leta 1999 in se je o spremembah razpravljalo več let, je bil visokošolski zakon spremenjen šele leta 2004, pa še takrat, menijo kritiki, v naglici, nedomišljeno in necelovito. Nadaljnje rešitve so težave še poglobile.

POČASEN PREHOD

Najmanj težav pri prenovi so imele manjše visokošolske ustanove, ki imajo malo študijskih programov in so pogosto lahko programe že ob njihovem snovanju podredile bolonjski reformi. Med prvimi se je v prenovi vključila tudi najmanjša javna univerza, Univerza na Primorskem, ki je nastala leta 2003: »Razlog za to je deloma

Čeprav naj bi bolonjska reforma skrajšala študijsko dobo, bo potrebno po novem zaradi manevra nekdanjega visokošolskega ministra dr. Jureta Zupana za pridobitev iste stopnje izobrazbe namesto štiri leta študirati pet let

v dejstvu, da smo imeli ob ustanovitvi majhno število programov. Tako programov nismo le prenavljali, pač pa predvsem oblikovali veliko novih študijskih programov.« Primorska univerza doslej ni preoblikovala le še štirih programov Pedagoške fakultete ter doktorskih študijev Fakultete za management in Fakultete za humanistične študije.

Največji in najstarejši univerzi bosta imeli nekoliko več dela. Na mariborski univerzi imajo za zdaj akreditiranih 84 novih študijskih programov, od tega 58 dodiplomskih, 20 magistrskih in šest doktorskih. Nekaj jih še čaka na odobritev sveta za visoko šolstvo, še več naj bi

jih v postopek akreditacije poslali jeseni. Na Univerzi v Ljubljani je medtem trenutno akreditiranih 163 novih študijskih programov, od tega 66 dodiplomskih, 94 bolonjskih in trije doktorski. V Mariboru se trenutno pripravljajo na prenovno doktorskih študijskih programov, v Ljubljani pa se ukvarjajo z magistrsko stopnjo, zatem se bodo lotili še doktorske.

V Ljubljani pri uvajanju bolonjske reforme močno izstopajo zlasti tri sosedje: Fakulteta za družbene vede (FDV), Ekonomska fakulteta in Fakulteta za upravo, saj so nove študijske programe uvedle že v študijskem letu 2005/06. Ekonomska in

upravna fakulteta sta prav zdaj, po treh letih, že dobili prve bolonjske diplomante, jeseni pa se bodo nekateri izmed njih vpisali tudi v prvo generacijo dvoletnih bolonjskih magisterijev. Na FDV, kjer se niso odločili za študij po načelu 3 + 2, temveč za 4 + 1, bodo morali medtem na prve bolonjske diplomante počakati še eno leto. V Ljubljani so kot zadnje študijske programe prenavljale umetniške akademije, razlog pa tiči v specifikih njihovih študijskih programov, ki zahtevajo izredno veliko individualnega in praktičnega dela študentov. Največje zamude sicer nastajajo pri uvajanju tretje, doktorske bolonjske

4 stopnje. Na ljubljanski univerzi tudi zato, ker želijo številne obstoječe študije strniti v peščico, ki pa bi bili izrazito interdisciplinarni. Trenutno sicer izvajajo tri tovrstne študije, eden od njih je tudi že bolonjsko reformiran, in sicer doktorski študij biomedicine, pri katerem sodeluje pet fakultet. Ob zaostankih na velikih univerzah ne preseneča, da situacija v svoj prid izkoriščajo zasebne šole, denimo Fakulteta za uporabne in družbene študije (FUDŠ), ki jeseni štarta s prvim reformiranim družboslovnim doktorskim študijem. Gre za doktorski študij sociologije, na katerega se je vpisalo 10 kandidatov. Dekan DR. MATEVŽ TOMŠIČ pravi, da je bistvena razlika v tem, da ne gre za izključno raziskovalni študij, pa tudi v tem, da bodo v izvajanje študija vključeni pretežno tuji profesorji. »V okviru starih univerz je bilo tovrstno sodelovanje sicer dovoljeno, v praksi pa dokaj oteženo. Pomembna vsebinska razlika pa je, da gre za edini doktorski študij s področja sociologije; doktorski študij v tej disciplini do sedaj v bistvu ni obstajal, saj je šlo za doktorski študij družboslovja, z navezavo na posamezne discipline.«

Medtem ko visokošolsko ministrstvo odgovornost za zamudo vali na univerze, mu te vračajo žogico in s prstom kažejo tudi na druge institucije. Denimo na Svet za visoko šolstvo, ki mora odobriti vse nove študijske programe, vendar naj bi pri tem prihajalo do večmesečnih zastojev. »Različne blokade so po našem mnenju v prvi vrsti posledica aktivnosti nekaterih dobro znanih akterjev, ki še vedno dajejo prednost lastnim interesom v škodo bolonjske preнове,« menijo na mariborski univerzi. Za zamude na pedagoških fakultetah, ki imajo največje težave in omejitve pri uvajanju bolonjskega procesa, naj bi bila odgovorna tako visokošolska ministrica MOJCA KUCLER DOLINAR kot šolski minister DR. MILAN ZVER. Poklic učitelja je namreč nacionalno reguliran, kar pomeni, da lahko način njihovega izobraževanja predpiše le država, ta pa vse do letos ni storila ničesar. Kot pravijo na mariborski univerzi, tudi novi zakon ni rešil situacije, saj »še vedno ne določa enotnega modela študija v Sloveniji, kar je popolnoma nemogočalo pripravo pedagoških programov in pripeljalo do tega, da bodo modeli izobraževanja učiteljev na različnih visokošolskih zavodih v Sloveniji različni.«

Na državnih ravni poleg umetniških akademij in fakultet, ki izobražujejo bodoče učitelje, pri prenovi najbolj zamujajo še zavodi na področju sociale, zdravstva ter naravoslovja in računalništva.

NEJASNI PREDPISI

Zamude so še sicer najmanj problematični vidik uvajanja bolonjske

reformne v Sloveniji. Nekdanji rektor ljubljanske univerze DR. JOŽE MENCINGER denimo opozarja, da se je uvedba reforme mnogokrat skrčila na izpolnjevanje obrazcev in preračunavanje ur predavanj v nekatere kreditne točke. »Te naj bi kazale obremenjenost študentov s posameznimi predmeti in omogočale seštevanje obremenjenosti, kar je popoln nesmisel,« je prepričan Mencinger. Po njegovi oceni je reforma, vsaj v družboslovju, prinesla tudi drobitve predmetov, še več podvajanj in nadomeščanje trdnih vsebin z »meglo«, zato naj bi na fakultetah, na katerih so z reformo najbolj hiteli, zdaj že začeli tiho protireformo.

NA VISOKOŠOLSLEM MINISTRSTVU NATANČNIH PODATKOV O TEM, KAKO DALEČ SMO V SLOVENIJI Z BOLONJSKO REFORMO, NIMAJO. OCENJUJEJO PA, DA NAJ BI BILA TRENUTNO PRENOVLJENA DOBRA POLOVICA ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV.

Fakultetam in univerzam velike preglavice povzroča tudi neustrezno financiranje, predvsem na magistrski stopnji. Očitki letijo tudi na številne nejasne predpise. Primer: merila za prehode med posameznimi študijskimi stopnjami so tako nedefinirana, da so diplomanti prve stopnje visokošolskih strokovnih in univerzitetnih študijev kljub različnim kompetencam, znanju in spretnostim pri vpisu na bolonjski magisterij praktično izenačeni. Ker se bo velik delež študentov najverjetneje vpisal na bolonjski magisterij, se mnogi sprašujejo, zakaj smo sploh obdržali dualni sistem izobraževanja na dodiplomski stopnji. Nejasni predpisi so zakrivali tudi zmešnjavo z absolventskim stažem. Študentom »starih« dodiplomskih programov je doslej po štirih letih študija pripadlo leto absolventskega staža, v katerem so lahko v miru pripravili diplomsko nalogo. Bolonjska reforma pa absolventskega staža kljub nekaterim pomislekom ne predvideva več. To v večini primerov pomeni, da naj bi študentje v treh letih študija opravili vse izpite in tudi napisali diplomu. Nenevadno pa je, da slovenski visokošolski zakon še vedno omogoča tudi absolventski staž. Ta je v zakonu najverjetneje ostal zaradi študentov, ki še študirajo po »starih« programih, a ker zakonska dikcija ni natančna, si zakon zdaj vsak razlaga po svoje. Visokošolska ministrica trdi, da v bolonjski reformi absolventski staž ni potreben. Tudi mariborska univerza je sprejela stališče, da absolventski staž ni primeren za bolonjske študijske programe, ljubljanska pa je študentom po

drugi strani - vsaj začasno - priznala eno leto absolventskega staža, ki ga lahko izberejo po končani prvi ali drugi bolonjski študijski stopnji. Predstavniki univerz so se na rektorski konferenci sicer zavzeli za zakonske rešitve, ki bi finančno podprle študente v njihovem prehodu z univerze v zaposlitev in tako nadomestile absolventski staž, ki bi ga po tej poti opustili.

Vse dokler bo zakon predvideval absolventski staž, pa se mu študentje seveda ne bodo kar tako odpovedali. Še več, če bi sedanjo zakonsko dikcijo poslali v ustavno presojo, ni izključeno, da ne bi na koncu pridobili kar dveh absolventskih stažev: enega po dodiplomski sto-

pnji in drugega po magistrski. Kakorkoli že, z absolventskim stažem se študijska doba ne krajša, temveč podaljšuje za eno ali dve leti. To pa slovensko bolonjsko reformo postavlja v skrajno nenavadno luč.

DEGRADIRANA BOLONJSKA REFORMA

Če bi zgornje zaplete lahko rešili že z bolj temeljitimi predpisi, bo ostal naslednji, za katerega je leta 2006 poskrbel takratni visokošolski minister DR. JURE ZUPAN, najverjetneje za vedno vklesan v slovenski visokošolski prostor. Zupan je namreč s spremembo zakona o strokovnih in znanstvenih nazivih stopnjo izobrazbe, ki jo bodo pridobili bolonjski magistri, izenačil s stopnjo izobrazbe, ki so jo pridobili diplomanti dosedanjih univerzitetnih programov. To še ni vse: stopnjo izobrazbe, ki jo bodo pridobili bolonjski diplomanti, je izenačil s stopnjo izobrazbe, ki so jo pridobili študentje dosedanjih visokošolskih strokovnih programov.

Če poenostavimo: za naziv, ki ga je bilo možno v preteklosti dobiti v štirih letih univerzitetnega študija (plus absolventski staž), je zdaj treba študirati pet let. Namesto diplome pa je treba po novem spisati diplomsko in magistrsko delo.

Če še bolj poenostavimo: zaradi Zupanovega »odloka« smo vsem državljanom Slovenije s staro univerzitetno izobrazbo enostavno zvišali naziv, hkrati pa smo degradirali vse mlade, ki naj bi jim bolonjski programi ponujali boljše izobrazbo. Bolonjski študentje so tako po diplomu dobesedno prisiljeni vpisati tudi magistrski študij. »Stari« diplo-

manti pa so ostali skoraj brez študijskih izzivov, s čimer je pod vprašaj postavljena še ena bolonjska ideja, namreč vseživljenjsko izobraževanje. Ker Slovenija z naslednjim oktobrom opravlja znanstveni magistrski, se lahko namreč »stari« diplomanti vpišejo le še na doktorski študij, za tega pa se praviloma odloči le manjši delež posamezne generacije, ki se potem običajno zaposli v znanstveni sferi. Podobno napačno so sicer naredili tudi na Hrvaškem, vendar so naknadno uvedli t. i. znanstveno specializacijo. Tako da lahko »stari« diplomanti ali študentje, ki so končali bolonjski magistrski, študirajo še dodatno leto dni in si pridobijo naziv magistra

znanosti.

Kot meni dr. Mencinger, sta zmeda z nazivi in absolventskim stažem razumljivi in se jima pravzaprav ni bilo moč izogniti. »A to je zanemarljivo v primerjavi s povzročeno škodo zaradi razkroja programov. Študentov po prvi stopnji, ki naj bi jih zahteval trg 'delovne sile', razen natakarič in težakov, zaposlenih prek študentskih servisov, nihče ne rabi. Študij, ki naj bi se z reformo skrajšal, se bo podaljšal, čemur sam ne nasprotujem, saj gre največkrat za prikrito zmanjševanje brezposelnosti in reševanje socialnih problemov. Znanje študentov pa se s podaljševanjem in dodajanjem naslovov ne bo povečalo. Prej narobe. To je morda imel v mislih tudi minister Zupan, ko je oziroma če je zdajšnjega diplomanta izenačil z bodočim magistrom.«

Mnogi delodajalci o novih bolonjskih diplomantih za zdaj res še ne vedo veliko, so pa vseeno precej skeptični do napovedi, da bodo novi programi dali več praktičnega znanja od dosedanjih. Na fakultetah, ki so že uvedle nove študijske programe, medtem zagotavljajo, da so ti dobro premišljeni, kar najverjetneje tudi drži. Prav gotovo pa reformi ne morejo biti v spodbudo podatki Eurobarometrove raziskave iz leta 2007, v kateri je kar 52 odstotkov profesorjev, ki poučujejo na slovenskih fakultetah, menilo, da tristopenjski bolonjski študij ne bo izboljšal kakovosti izobraževanja. Bolj pesimistični od njih so bili le še nemški, estonski in italijanski profesorji. ☉

BOLONJA OD A DO Ž

Vanja Pirc

Kaj je bolonjski proces in kakšne novosti prinaša v študijski proces?

Italijansko mesto Bologna ne slovi le po testeninah in nekdanjem smučarskem šampionu ALBERTU TOMBI, temveč tudi po tamkajšnji univerzi, na kateri so med drugim študirali DANTE, PETRARKA in KOPERNIK ter ki z več kot 900-letno tradicijo velja za uradno najstarejšo univerzo v Evropi. Ni naključje, da je 29 evropskih ministrov, pristojnih za visoko šolstvo, leta 1999 prav v tem mestu podpisalo *Bolonjsko deklaracijo*, dokument, ki je začrtal smeri razvoja evropskega visokega šolstva do leta 2010. Listino, ki ima le dve strani, prinesla pa naj bi večjo primerljivost in poenotenje množice sistemov visokošolskega izobraževanja, je takrat podpisala tudi Slovenija. Sledil je proces, ki se je potem razširil na več kot 40 držav in zdaj poteka že približno desetletje. Njegov zaključek je pred vrati: po pričakovanjih naj bi »bolonjske« države od prihodnjega oktobra študente prvih letnikov vpisovale samo še na bolonjske študijske programe. Do študijskega leta 2015/16 pa naj bi dokončno prenehale izvajati še zadnje letnike »starih« programov.

Brez fakultetnih in državnih meja

Ena temeljnih zapovedi pri oblikovanju študijskih programov po bolonjski reformi je medfakultetno sodelovanje. Ta omogoča študentu, da del svojih obveznosti izbere na drugem visokošolskem zavodu v lastni državi ali v tujini. Eden takih domačih študijev je interdisciplinarni magistrski študij bioinfor-

ski Bystrici razpisati skupni magistrski program *Finance in računovodstvo v EU*. Ljubljanska ekonomska fakulteta medtem trenutno kot edina na področju ekonomije in poslovnih ved ponuja priložnost pridobitve dvojne (double-degree) magistrske diplome, in sicer v sodelovanju z Univerzo Amsterdam, BI Šolo managementa Oslo in Univerzo Pompeu Fabra iz Barcelone. Dvojno magistrsko diplomu je mogoče pridobiti na podipomskih smereh *Ekonomija, Denar in finance* ter *Bančni in finančni management*, študij pa poteka tako, da lah-

»DEL ŠTUDIJA NA TUJI PARTNERSKI ŠOLI OMOGOČA PRIDOBITEV MEDNARODNIH IZKUŠENJ, POGLOBITEV ZNANJA IN VKLJUČITEV V MEDNARODNO MREŽO MAGISTROV VRHUNSKIH ŠOL.«

matike, znanosti, ki temelji na zdravstvu, računalništvu in naravoslovju. Mariborska univerza ga načrtuje v sodelovanju s Fakulteto za zdravstvene vede, Fakulteto za elektrotehniko, računalništvo in informatiko in Pedagoško fakulteto.

Okrepilo naj bi se tudi sodelovanje s tujimi fakultetami. Fakulteta za upravo namerava recimo v študijskem letu 2008/09 na magistrski stopnji v sodelovanju s Fakulteto za finance in računovodstvo v Pragi, Poslovno fakulteto v Rotterdamu in Ekonomsko fakulteto v Ban-

ko študentje eno leto študirajo na Ekonomski fakulteti, drugo leto na eni izmed partnerskih šol, na koncu pa pridobijo magistrski naziv obeh. Kaj prinaša takšen študij? »Prvič, sodelovanje *Ekonomske fakultete z najboljšimi evropskimi šolami zagotavlja najvišjo kvaliteto študijskih programov, ki so primerljivi z najboljšimi v Evropi. Drugič, del študija na tuji partnerski šoli omogoča pridobitev mednarodnih izkušenj, poglobitev znanja in vključitev v mednarodno mrežo magistrskih vrhunskih šol,*« odgovarjajo na Ekonomski fakulteti. ☉

Bolonja in »falirani« študentje

Bolonjska reforma prinaša nekaj novosti tudi za tiste, ki so pred leti začeli študij po »starih« študijskih programih, a ga potem zaradi različnih razlogov niso dokončali, zdaj pa bi radi nadaljevali študij in pridobili diplomu.

Če je vaša »stara« študijska smer še na voljo, lahko študij nadaljujete približno tam, kjer ste ga prekinili. Na fakulteti bodo na podlagi tega, koliko obveznosti ste že opravili in kako dolgo je trajala prekinitev študija, najprej

ugotovili, koliko obveznosti je še pred vami. Časa sicer ni več na pretek. Če boste študij nadaljevali na »starih« študijskih programih, ga boste morali namreč končati najpozneje čez sedem let, saj fakultete po študijskem letu 2015/16 ne bodo smele več izvajati dosežanih programov.

Če »stari« študijski program ne obstaja več, boste morali študij dokončati na bolonjskem študijskem programu. Ker je ta praviloma krajši od »starega« programa,

študija ne boste nujno nadaljevali v letniku, v katerem ste začeli pavzirati. Fakulteta vam bo, upoštevajoč vsebino, obseg in zahtevnost znanja, ki ga zahteva novi študijski program, sicer priznala določen del obveznosti, hkrati pa vam bo določila manjkajoče obveznosti, ki jih zahteva novi študijski program. Za sorodne študijske programe iste fakultete je priznavanje posameznih obveznosti sicer definirano vnaprej.

In če ravno med uvajanjem bolonjske reforme ponavljate letnik? Če bo ob nadaljevanju študija še na voljo »stari« program, ga boste nemoteno nadaljevali. Tisti, ki so se na študij vpisali pred bolonjsko reformo in zaradi postopnega uvajanja novih študijskih programov ne morejo ponavljati letnika na »starih« programih, pa lahko študij nadaljujete in končate na novih študijskih programih. ☺

KER JE BOLONJSKI ŠTUDIJSKI PROGRAM PRAVILOMA KRAJŠI OD »STAREGA« PROGRAMA, ŠTUDIJA NE BOSTE NUJNO NADALJEVALI V LETNIKU, V KATEREM STE ZAČELI PAVZIRATI.

MATEJ LESKOVŠEK

Bolonjske novosti

Osnovni cilj bolonjske reforme naj bi bila VEČJA PREGLEDNOST in PRIMERLJIVOST prej vsebinsko in strukturno zelo različnih evropskih visokošolskih sistemov. Ti so študentom doslej pogosto povzročali preglavice, denimo ko so skušali v domači državi nostrificirati diplomu ali magisterij, ki so ga pridobili v tujini. Priznavanje v tujini opravljenih študijskih obveznosti in diplom naj bi bilo posledje cenejše, krajše in enostavnejše, možnosti za študij v tujini in študijske izmenjave pa večje. Povečale naj bi se tudi možnosti za vzporedni študij na dveh fakultetah, lahko tudi na različnih koncih Evrope, po katerem bi dobili eno, skupno diplomu (t. i. JOINT-DEGREE) ali diplomu obeh fakultet (t. i. DOUBLE-DEGREE).

K temu naj bi med drugim pripomogla poenotena vpeljava TREH ENOTNIH ŠTUDIJSKIH STOPENJ, diplomatske, magistrske in doktorske, ki naj bi posledje trajale 3 + 2 + 3 leta ali pa 4 + 1 + 3 leta. Izbira

je sicer prepuščena posameznim fakultetam, da bi se izognili zmedbi, pa je pomembno, da diplomski in magistrski študij ne glede na to, koliko letnikov imata, skupno trajata pet let. In da študent v teh petih letih zbere skupno 300 KREDITNIH TOČK (imenovanih tudi ECTS). Te so še ena novost, ki naj bi pripomogla k poenotenju študijskih programov v

magistrskem študiju od 60 do 120 točk, na doktorskem študiju pa 180 točk.

Prej omenjena vpeljava treh enotnih bolonjskih študijskih stopenj sicer ne velja čisto za vse študije. IZJEMA so tisti poklici, ki so regulirani z direktivami EU, od veterinarjev do arhitektov; njihov študij namreč traja pet let, nato pa avtomatično dobijo strokovni naziv

študijskih procesov. V prilogi, pri nas izdani v slovenščini in enem od uradnih jezikov EU, bodo zbrane informacije o naravi, stopnji, vsebini in statusu študijskega programa.

Zlasti prva bolonjska stopnja, ki pri nas še vedno loči med visokošolskimi strokovnimi in univerzitetnimi programi, naj bi z množičnim SKRAJŠANJEM ŠTUDIJA s št-

PRIZNAVANJE V TUJINI OPRAVLJENIH ŠTUDIJSKIH OBVEZNOSTI IN DIPLOM NAJ BI BILO POSLEJ CENEJŠE, KRAJŠE IN ENOSTAVNEJŠE, MOŽNOSTI ZA ŠTUDIJ V TUJINI IN ŠTUDIJSKE IZMENJAVE PA VEČJE.

Evropi, pa tudi k lažjemu prehanjanju s fakultete na fakulteto in priznavanju v tujini opravljenih študijskih obveznosti. S kreditnimi točkami je ovrednoten vsak izpit, pri čemer mora študent vsako študijsko leto zbrati 60 kreditnih točk. Na visokošolskem strokovnem in univerzitetnem študiju je tako mogoče zbrati od 180 do 240 kreditnih točk, na

magister. Še ena izjema so zdravniki. Študij medicine bo še naprej v večini evropskih držav trajal šest let, diplomanti pa bodo po študiju še vedno dobili (strokovni in ne znanstveni) naziv doktor medicine. Vsi študentje ne glede na smer študija pa bodo ob podelitvi diplome prejeli PRILOGO K DIPLOMI, ki naj bi prav tako pripomogla k lažji primerljivosti evropskih

rih na tri leta tudi poskrbela za hitrejše dokončanje študija. S krajšimi študijskimi programi naj bi odpadlo nepotrebno podvajanje študijske snovi, kritiki pa svarijo pred tem, da ne bi zaradi bolj konkretnih in praktičnih predavanj odpadlo tudi preveč za akademski študij potrebne teoretične snovi. ☺

Bolonjski pomisleki

Bolonjski proces v evropski visokošolski sistem pravzaprav uvaja anglosaški sistem visokošolskega izobraževanja, kakršen je že prej obstajal v Angliji, na Nizozemskem in deloma tudi v Belgiji, s čimer naj bi evropski sistem visokega šolstva postal KONKURENČEN AMERIŠKEMU VISOKOŠOLSKEMU SISTEMU. Od akademskih ustanov ne zahteva le krajšega in bolj učinkovitega študija, temveč tudi večjo KAKOVOST in bolj prilagojeno ponudbo programov potrebam družbe.

Bolonjska reforma kljub visokoletečim ciljem odpira vrsto vprašanj. Eno izmed njih je povezano z AVTONOMIJO UNIVERZ in državnim nevmešanjem v njihovo delovanje. Ker so si reformo zamislili politiki in ne same univerze, pomeni po mnenju sociologa DR. RASTKA MOČNIKA celoten bolonjski proces najhujši napad na avtonomijo univerze v zgodovini,

s katerim so si politični oblastniki tudi prvič v zgodovini upali jasno povedati, da univerzo podrejšo trgu dela, torej kapitalu. Podobno stališče zagovarja nekdanji rektor ljubljanske univerze DR. JOŽE MENCINGER, a hkrati dodaja, da so bile pri tem tudi same univerze zelo poniglave: »Tako so se v privatnih pogovorih rektorji mnogih evropskih univerz največkrat strinjali z mojimi pomisleki o sestavi študija, njegovem 'skrajševanju', 'potrebah' trga delovne sile ali ECT-jih, ali pa so bili celo še bolj kritični, na govorniškem odru pa so ponavljali vsakokrat nove reformske fraze.« Mencinger je sicer prepričan, da bolonjska reforma

združuje v celoto tisto, kar smo pri nas pred mnogimi leti že poskusili: stopenjski študij, usmerjeno izobraževanje in skupna jedra. Razlika naj bi bila le v tem, da naj bi takratne propadle poskuse narokovale »družbene potrebe«, bolonjsko reformo pa naj bi zdaj zahteval trg dela. »Zato univerze, katerih smisel je ustvarjati sposobnost razumevanja in kritičnega razmišljanja, reforma spreminja v podjetja za proizvodnjo 'človeškega kapitala' s 'povsod' veljavnimi certifikati, ki naj bi delodajalcem zmanjševali tveganja na trgu 'delovne sile',« meni Mencinger.

A vprašanje je, koliko se je bolonjska reforma doslej v resnici

prilagodila povpraševanju na trgu dela. V Eurobarometrični raziskavi iz leta 2007 je le 49 odstotkov vprašanih profesorjev z evropskih univerz menilo, da bodo tisti študentje, ki bodo končali prvo bolonjsko stopnjo, našli primerno službo. Kar 47 odstotkov jih je rešitev videlo v tem, da bi študentje po diplomi takoj nadaljevali magistrski študij in si službe iskali šele kakšno leto kasneje. Vprašanje je torej, koliko bolonjskih načel bo na koncu ostalo le na papirju in koliko jih bo dejansko zaživel v praksi. ☉

»REFORMA SPREMINJA UNIVERZE V PODJETJA ZA PROIZVODNJO 'ČLOVEŠKEGA KAPITALA' S 'POVSOD' VELJAVNIMI CERTIFIKATI, KI NAJ BI DELODAJALCEM ZMANJŠEVALI TVEGANJA NA TRGU 'DELOVNE SILE'.«
– DR. JOŽE MENCINGER

Ljudska Univerza
Škofja Loka

Podlubenik 1a
4220 Škofja Loka

tel.: 04 / 506 13 00
fax: 04 / 512 08 88
www.lu-skofjaloka.si

UNIVERZA NA PRIMORSKEM FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

razpisuje v Škofji Loki
dodiplomske in podiplomske študijske programe

Dodiplomski študij: vpisujemo v 1. letnik visokošolskega strokovnega študijskega programa Management; kandidatom za univerzitetni študij, ki zanj izpolnjujejo vpisni pogoji, priporočamo, da se vpišejo v visokošolski strokovni program, ker se bodo po zaključnem 2. letniku lahko prepisali na univerzitetni program. Vpis je možen tudi v 2. in 3. letnik - pokličite in pošljemo vam informativno brošuro.

Podiplomski študij: še zadnjič vpisujemo v specialistični študijski program Management (smeri: Splošni management, Management kadrov in Management informacijskih sistemov), ki je enakoverden 1. letniku znanstvenega magistrskega programa; diplomanti specialističnega programa bodo imeli možnost vpisa v 2. letnik znanstvenega magistrskega programa.

Vse programe izvajamo kot izredni študij in so zato prilagojeni zaposlenim študentom.

INFORMATIVNI DAN: četrtek, 4. september, ob 17. uri v prostorih Ljudske univerze Škofja Loka, Partizanska cesta 1, Škofja Loka (nekdanja vojašnica).

Informacije: 04/ 506 13 70 ali 04/ 506 13 03
www.fm-kp.si, www.lu-skofjaloka.si

Iskanje,
posredovanje in
selekcija kadrov

Tel.: 386 1 437 02 43
Faks: 386 1 437 02 42
GSM: + 386 41 239 332
E-pošta: info@interim.si

www.interim.si

VABIMO VAS, DA SE ODLOČITE ZA ŠTUDIJ NA VIŠJI STROKOVNI STOPNJI V PRENOVLJENIH IN NOVIH, MODULARNO ZASNOVANIH IN KREDITNO OVREDNOTENIH PROGRAMIH S PODROČJA DEJAVNOSTI KMETIJSKO-ŽIVILSKIH VED, TEHNIČNIH VED, EKONOMIJE, GOSTINSTVA IN TURIZMA IN NEKATERIH DRUGIH PROIZVODNIH IN STORITVENIH DEJAVNOSTI.

VIŠJEŠOLSKI STROKOVNI PROGRAMI:

- TRAJAJO 2 LETI, SO DEL VISOKOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA IN OMOGOČAJO PRIDOBITEV STOPNJE IZOBRAZBE V/1
- SO PRIMERLJIVI S PRVOSTOPENJSKIMI (INTERMEDIATE) EVROPSKIMI BOLDNJSKIMI PROGRAMI.
  - SO OVREDNOTENI S 120 KT (ECTS),
- OMOGOČAJO PRIDOBVANJE IZRAZITO PRAKTIČNO APLIKATIVNIH ZNANJ V DOLOČENI STROKI, S ČIMER BOSTE BOLJ ZAPOSRLIVI OZIROMA SAMOZAPOSLJIVI,
- NUDJO MOŽNOST DELOVNIH NAMESTITEV IN ŠTUDJSKIH IZMENJAV V SKLOPU PROGRAMOV ERASMUS.

VIŠJE STROKOVNE ŠOLE OMOGOČAJO REDNI IN IZREDNI ŠTUDIJ V NASLEDNJIH PROGRAMIH:

upravljanje padežalja in krajina
 živilstvo in prehrana
 hortikultura
 gostinstvo in turizem
 ekonomist
 poslovni sekretar
 organizator socialne mreže

varstvo okolja in komunala
 Informatika
 telekomunikacije
 medijeka produkcija
 fotografija
 oblikovanje materialov
 kosestvo

strojništvo
 gradbeništvo
 mehatronika
 elektronika
 geotehnologija in rudarstvo
 ustni higienik
 logistično inženirstvo

VEČ INFORMACIJ O ŠTUDJSKIH PROGRAMIH IN VSEBINAH LAHKO DOBITE V PUBLIKACIJI RAZPISA V VIŠJEŠOLSKO STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE (<http://ves-oe.com/VPS/>), NA POSAMEZNIH JAVNIH ALI ZASEBNIH VIŠJIH STROKOVNIH ŠOLAH ALI PRI VIŠJEŠOLSKI PRIJAVNI SLUŽBI

PODHRANJENO FINANCIRANJE

Urša Marn

Kako bodo slovenski visokošolski zavodi finančno preživeli zadnjo reformo?

OD LETA 2003 DO 2006 JE DELEŽ JAVNIH SREDSTEV, KI JIH SLOVENIJA NAMENJA VISOKEMU ŠOLSTVU, UPADEL Z 1,16 NA 1,06 ODSOTKA BDP. V ISTEM OBDOBJU SE JE ŠTEVILO ŠTUDENTOV POVEČALO ZA 13 ODSOTKOV.

Pričakanje, da bo bolonjska reforma pocenila visoko šolstvo, je iluzija. Bolonjski način študija terja več neposrednega stika s študenti, manjše skupine študentov na profesorja, več seminarjskih in projektnih oblik dela, skratka več individualne obravnave študentov. A študij bo podražilo določilo, sprejeto v mandatu bivšega ministra za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo JURETA ZUPANA, s katerim se je druga bolonjska oziroma magistrska stopnja izenačila s sedanjo univerzitetno izobrazbo. Za pridobitev enakega naziva bo po novem treba študirati vsaj pol leta do leto dni več, kar bo nedvomno imelo finančne posledice.

Za koliko bo bolonjski študij dražji od sedanjega študija, je težko oceniti, saj je cena odvisna od posebnosti posameznega študijskega področja ali celo programa. Grobe analize pa kažejo, da naj bi se stroški na naravoslovno-tehniških fakultetah, kjer je bil način študija že zdaj v veliki meri zastavljen tako, kot predvideva bolonjska reforma, povišali za približno deset do pet-

najst odstotkov, stroški na družboslovnih fakultetah pa naj bi se povišali za kar štirideset odstotkov. Takšna podražitev seveda ne bi bila problematična, če bi vlada bolonjski reformi zagotovila dodatna proračunska sredstva.

A tega ni storila. Nasprotno. Vlada je po eni strani obljubila brezplačen študij tako na prvi kot na drugi bolonjski stopnji, hkrati pa v proračunu za reformo ni zagotovila niti evra dodatnih sredstev. Če ne prej, bodo posledice vladne politike vidne, ko bodo magistrski bolonjski študij uvedle vse visokošolske institucije v državi. Toda tu se seznam napak še ne konča. Po uredbi o financiranju visokega šolstva, ki je bila sprejeta leta 2004, naj bi se sredstva za študijsko dejavnost povečevala v skladu s povečanjem bruto domačega proizvoda oziroma realno za najmanj 2,5 odstotka BDP. Tako bi delež izdatkov za študijsko dejavnost v BDP ohranili vsaj na isti ravni kot do zdaj. Sedanja vlada je to uredbo spremenila tako, da je povečala sredstva za infrastrukturo in hkrati bistveno zmanj-

šala sredstva za študijsko dejavnost. Namesto da bi torej povečala skupni obseg sredstev za visoko šolstvo in tako zagotovila tudi denar za kakovostno izvedbo reforme, je povečala samo sredstva za infrastrukturo, pa še to na račun sredstev za študijsko dejavnost.

Statistični podatki razkrivajo, da se proračunska sredstva za študijsko dejavnost že tretje leto zapored realno zmanjšujejo. V letu 2005 je delež sredstev za dejavnost znašal 0,66 odstotka BDP, v letošnjem letu znaša 0,60 odstotka BDP, medtem ko naj bi se v letu 2009 znižal na 0,58 odstotka BDP. Če to pretvorimo v zneske, ugotovimo, da so se proračunska sredstva za študijsko dejavnost v mandatu te vlade vsako leto v povprečju skrčila za skoraj osem milijonov evrov. V finančno tako podhranjenem sistemu seveda ni mogoče računati na kakovostno prenavo visokega šolstva. Ali kot pravi prof. dr. IVAN SVETLIK, prorektor Univerze v Ljubljani: »Višje kakovosti ni mogoče doseči z manj denarja. O pocenitvi študija torej ni mogoče govoriti, kar je zagotovo ena od slabo-

sti bolonjske reforme.« Po mnenju mag. HELENE KAMNAR, prorektorce Univerze v Ljubljani, bo »na ravni države samo za izvajanje petega letnika bolonjskega študija potrebnih dodatnih 50 milijonov evrov. Če torej ne bo prišlo do resnih popravkov, bo izvedba bolonjske reforme ogrožena.« Fakultete so pri bolonjski prenovi izhajale iz mednarodne primerljivosti tako pri vsebinah, obsegu izbirnosti kot pri načinih izvedbe študija, kar se je že doslej v mnogih primerih izkazalo za finančno prezahtevno glede na višino proračunske zagotovljenih sredstev. »Univerze so svoj prispevek k bolonjski prenovi dale, vendar sistem financiranja preprosto ne upošteva, da je bolonjski način poučevanja povezan z večjimi stroški. Država bolonjske reforme ne podpira s prepotrebnimi dodatnimi vlaganji, na primer v zmanjšanje števil študentov na profesorja ter povečevanje raziskovalnih ur pedagogom in zmanjšanje pedagoških ur,« pravi prof. dr. RADO BOHINC, rektor Univerze na Primorskem. »Ker država za vse študijske programe namenja enak znesek na študenta, ne glede na zahtevnost študija, nekatere fakultete, ki sicer že imajo akreditirane študijske programe, teh programov doslej še niso razpisale,« navaja VANJA BOROVAC, svetovalka v kabinetu rektorja Univerze v Mariboru. Med članicami mariborske univerze, ki imajo največ težav, so tehniške fakultete in Fakulteta za naravoslovje in matematiko, saj jih je nov sistem financiranja, ne glede na deklarativno nacionalno prioriteto, pripeljal do velikih finančnih težav in si zaradi tega enostavno ne morejo 'privoščiti' priprave novih progra-

MATEJ LESKOVSEK

mov z izbirnostjo in načini dela, kot jih imajo na primerljivih fakultetah v tujini. Tudi sicer so fakultete prisiljene ves čas prenove imeti v mislih obseg sredstev, ki jim jih bo za določen študij namenila država, saj ta pri financiranju izobraževalne dejavnosti upošteva le število študentov in diplomantov, ne zanima pa je vsebina študija in posledično kakovost diplomantov. Dejstvo je, da pomanjkanje denarja pod vprašaj resno postavlja kakovost bolonjske prenove. »Reforma študija na FDV poskuša zmanjšati število ur predavanj in povečati število ur dela v skupinah in individualnega dela s študenti. Za študente in učitelje je ta način dela bolj zahteven, hkrati pa pelje v boljšo kakovost. Težava je v tem, da splošni konsenz ne podpira tovrstne usmeritve, kar se najbolj kaže v izostanku povečanja sredstev. Fakulteta bi za tovrsten zastavljen dvig kakovosti študija morala zaposliti veliko več učiteljev in asistentov. Tako ostaja reforma na pol poti: fakulteta je razvila nove metode, za zdaj na račun večje obremenjenosti učiteljev, kar pa bo imelo dolgoročne posledice. Vse bolj namreč zmanjkuje časa za izpopolnjevanje učiteljev in za poglobljeno raziskovalno delo, ki je osnova kakovostne univerze in kakovostnega pedagoškega dela,« meni dr. IGOR LUKŠIČ, profesor na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani.

OBLJUBE IN REALNOST

»Temeljni cilj bolonjske reforme je, da evropski sistem visokega šolstva postane konkurenčen ameriškemu sistemu, se pravi, da se spremeni način prenosa znanja, kar je mogoče samo tako, da dobiš najboljše profesorje in da imaš relativno malo študentov na

posameznega profesorja. Tega pa ni mogoče izvesti brez dodatnega denarja,« opozarja prof. dr. DUŠAN MRAMOR, dekan Ekonomske fakultete v Ljubljani. Celoten sistem financira-

povečanjem sredstev za visoko šolstvo po vzoru skandinavskih držav. To pa pomeni, da bi morali sredstva za visoko šolstvo povečati na okoli 1,7 odstotka BDP brez socialnih transferjev.«

visoko šolstvo. Žal Slovenija tej logiki ne sledi. V primerjavi z drugimi državami EU izobraževanju sicer namenja nadpovprečen delež BDP, vendar je hkrati edina država EU, ki po pri-

MARIBORSKA UNIVERZA NEKATERIH ŽE AKREDITIRANIH PROGRAMOV LETOS ZARADI SVOJE FINANČNE PODHRANJENOSTI NI RAZPISALA.

na visokega šolstva v Sloveniji se mu zdi popolnoma nevzdržen: »V resolucijo o razvoju visokega šolstva do leta 2010 smo zapisali, da se bodo javna sredstva za financiranje visokega šolstva povečala na 1,3 odstotka BDP. Namesto da bi se temu cilju približevali, se od njega oddaljujemo. Od leta 2003 do 2006 je delež javnih sredstev, ki jih Slovenija namenja visokemu šolstvu, upadel z 1,16 na 1,06 odstotka BDP, in to kljub dejstvu, da se je v istem obdobju število študentov povečalo za 13 odstotkov. Znotraj tega še posebej zaostajajo temeljna sredstva za študijsko dejavnost javnih visokošolskih zavodov, saj jih je sedanja vlada z novelo uredbe o financiranju visokega šolstva delno preusmerila v investicije ter v ustanovitev in dejavnost novih, tudi zasebnih visokošolskih zavodov.« Zaradi vsega tega so se posamezne fakultete in zavodi po Mramorjevem mnenju znašli v tako težkih finančnih razmerah, da njihove nasilne prilagoditve bistveno posegajo v kakovost študijskega procesa in celo ogrožajo njihov obstoj. »Ob politični odločitvi, da bo visoko šolstvo v veliki meri javna dobrina, je z najbolj razvitimi državami mogoče tekmovati samo s

Mramor za zgled navaja Finsko. »Finska se je na nizki stopnji razvoja in v težki krizi v začetku 90. let prejšnjega stoletja neverjetno pogumno odločila, da bo izjemno povečala proračunska sredstva za visoko šolstvo ter raziskave in razvoj. Hkrati se je odločila za razvoj visoko kakovostnega sistema visokega šolstva, ki skoraj v celoti temelji na državnem financiranju. To jo je privedlo do tako zaviljivega stanja razvitosti družbe, da jo vsi proučujemo in v veliko elementih posnemamo. Nasprotno sem za Slovenijo prišel do sklepa, da se visoko šolstvo bistveno premalo razume kot eden najpomembnejših dejavnikov dolgoročnega razvoja družbe.« V Sloveniji so sredstva na študenta kar za tretjino nižja od povprečja EU, kar je milo rečeno skrb zbujajoče. »Najnovejše raziskave kažejo, da država na relativno nizki stopnji izobrazbe najvišjo donosnost dosegajo z vlaganjem v osnovno šolstvo. Ko država v svojem bruto domačem proizvodu na prebivalca raste, postaja čedalje donosnejše srednje šolstvo. Ko pa enkrat doseže raven petnajst najbolj razvitih držav EU, postanejo z vidika gospodarske rasti in manjše brezposelnosti najbolj donosne investicije v

merljivih podatkih Eurostata na študenta namenja približno toliko sredstev kot na osnovnošolca. Povprečje EU je približno dvakrat toliko sredstev na študenta kot na osnovnošolca, v ZDA pa celo trikrat toliko,« še navaja Mramor.

Ljubljanska Ekonomska fakulteta je k bolonjski reformi pristopila med prvimi v državi, saj je bil to eden od pogojev za pridobitev prestižne mednarodne akreditacije. Toda za izvedbo reforme je plačala visoko ceno. Vodstvo fakultete je bilo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev prisiljeno zmanjšati plače in povečati delovno obremenitev profesorjev. Takšno stanje na dolgi rok ni vzdržno. Najboljši kadri bodo prej ali slej pobegnili na tuje fakultete, kjer jim obljublajo boljše plačilo za vsaj 30 do 40 odstotkov manjšo delovno obremenitev. Tujim fakultetam takšnih obljub ni težko dati, če vemo, da na primer letni proračun prestižne London School of Economics znaša približno 180 milijonov evrov, letni proračun ljubljanske Ekonomske fakultete pa ob enakem številu študentov znaša le 15 milijonov evrov oziroma kar dvanajstkrat manj. ☉

DR. IVAN SVETLIK

Urša Marn, Foto Miha Fras

Dr. Ivan Svetlik je prorektor ljubljanske univerze ter redni profesor za socialno in kadrovsko področje na ljubljanski fakulteti za družbene vede

Kako daleč smo pri uvedbi bolonjskega sistema? Se strinjate z dr. Dušanom Mramorjem, ki pravi, da Slovenija krepko zaostaja za drugimi evropskimi državami?

Se. Glede na mednarodne obveznosti, ki smo jih sprejeli, nam ne bi bilo treba čakati na zadnje roke. V študijskem letu 2009/10 naj bi bili prenovljeni vsi programi na prvi bolonjski stopnji, to pa je tudi zadnji rok za uvedbo prve stopnje. Magistrske programe uvajamo postopoma, doktorski pa so večinoma šele v pripravi. Pri bolonjski reformi se navadno gleda na formalni vidik prenove, torej predvsem na prenovo sistema in programov, manj pa na prenovo vsebine, ki je ključna. V državah, kjer so reformo v vseh visokošolskih institucijah uvedli z dekretom - tak primer je Italija, pa tudi Hrvaška -, se sicer lahko pohvalijo z velikim formalnim uspehom, vprašanje pa je, kaj je z vsebino. Žal na razpolago ni dobrih evalvacij, ki bi ovrednotile kakovost prenove. Druga težava je, da najboljše evropske univerze reformo ignorirajo, ker menijo, da je ne potrebujejo. Univerza v Maastrichtu na Nizozemskem na primer še naprej razpisuje znanstvene magistrije, čeprav to ni v skladu z reformo. Ker je reforma krojena po anglosaksonskem modelu visokošolskega izobraževanja, v teh državah ne čutijo potrebe po prenovi.

V čem so prednosti bolonjskega študija v primerjavi s starim študijem?

Ena od ključnih prednosti je osredotočenost na študenta. Reforma gre v smer bolj individualnega na-

čina, manjših skupin, upošteva se obremenitev študentov in to, kaj bodo študentje v času študija dejansko dobili. Druga pomembna novost je prenova vsebine. Tradicionalno informacijsko učenje v smislu predavanj ex cathedra z veliko memoriranja in reproduciranja se dopolnjuje z novejšimi metodami. Poudarek je na problemskem učenju, to pomeni, da učenje poteka skozi obravnavo primerov. Tako naj bi prišli do manj abstraktnega znanja in do uporabnejših diplomantov. Tretja novost je navezava na delodajalce. Bolonjski študij naj bi dal več praktičnega, aplikativnega znanja. Ta sprememba je logična glede na to, da se hitro povečuje delež tistih, ki se odločajo za študij. V Sloveniji je ta delež že blizu dveh tretjin generacije. Ob tako množičnem študiju je treba zagotoviti razmere, v katerih bodo diplomanti lažje zaposljivi. Država namreč težko shaja z dvema tretjinama generacije svobodnih intelektualcev.

Kaj pa slabosti? Kritiki trdijo, da gre za eksperiment, kakršnega smo doživeli že z usmerjenim izobraževanjem in zaradi katerega nas bo še resno bolela glava ...

Ena od slabosti, ki se že kažejo v praksi, je večja obremenitev pedagoškega osebja. Ustaljeni način dela s predavanji in z govorilnimi urami je mimo. Veliko več je interakcije s študenti, zaradi česar je delo pedagoškega osebja intenzivnejše. S tem sicer ni nič narobe, če bi bilo pedagoško osebje ustrezno nagrajeno. Žal ni. Po ugotovitvah sindikata so se plače visokošolskih

učiteljev v zadnjih nekaj letih znižale kar za dvajset odstotkov. Precej resno se mi zdi tudi opozorilo, da zato, ker je študij bolj praktično usmerjen, zmanjkuje časa za razvoj kritičnega mišljenja. Če se preveč poudarja pomen zaposlovanja in učinkovitosti, študij sam po sebi začne izgubljati vrednost. S prehodom k bolj problemskemu pristopu ne gre pretiravati. Nekatere evalvacijske raziskave namreč kažejo, da problemsko učenje ne more v celoti nadomestiti klasičnega učenja. Smisel študija je, da se razmeroma razpršeno znanje sistemizira, abstrahira in se v zgoščeni obliki posreduje študentom. Problemsko učenje pa tega ne stori v zadostnem obsegu. Je namreč bolj ekstenzivno, zanj je potrebnega več časa in je po svoje tudi manj učinkovito. Če bi z opuščanjem klasičnih metod pretiravali in bi se odločili samo za nove metode, bi ne dosegli zelenih ciljev. Še več. Tvegali bi znižanje kakovosti znanja. To pa ne pomeni, da lahko še naprej vztrajamo zgolj pri klasičnih metodah. Treba je najti optimalno kombinacijo starega in novega.

Bolonjska reforma naj bi študij pocenila. Je to pri individualnejšem delu sploh mogoče?

Vse spremembe naj bi prispevale k višji kakovosti. Višje kakovosti pa ni mogoče doseči z manj denarja. O pocenitvi študija torej ni mogoče govoriti, to je zagotovo ena od slabosti reforme.

Za koliko je bolonjski študij dražji od starega študija? Ali držijo ocene, da je dražji kar za 40 odstotkov?

Takšne ocene so zgolj približne. Tisto, kar lahko rečemo s precejšnjo zanesljivostjo, je, da so fakultete, ki so v bolonjske programe vstopile med prvimi, v nekaj letih izčrpale vse finančne rezerve. Ekonomska fakulteta zato že predlaga reformo programov. Zadeva finančno ni vzdržna, ker ta vlada bolonjski reformi ni namenila nobenih dodatnih sredstev. Če hočemo narediti premik v smeri kakovosti, bo študij dražji. Koliko dražji, je odvisno od tega, za koliko nameravamo zvišati kakovost. Če 300 študentov razdelimo v skupine po 20, je zadeva dražja, kot če jih razdelimo v skupine po 60 študentov. Za več skupin je potrebnega več osebja, potrebnih je več prostorov, s tem pa tudi več denarja.

Koliko dodatnih sredstev bi sploh potrebovali, da bi bila reforma uspešna?

Odvisno od tega, kakšen standard si želimo. Če želimo doseči bistven premik v kakovosti, potrebujemo vsaj polovico več sredstev, kot jih namenimo danes. Pri tem je treba vedeti, da se bolonjska reforma za zdaj financira s sredstvi, ki bi jih fakultete tako ali tako dobile iz proračuna, in da vlada bolonjski prenovi ni namenila skoraj nič dodatnega denarja. Ves dodatni denar, ki so ga fakultete dobile, je prišel iz evropske blagajne in je namenjen izključno prenovi programov, pa še ta sredstva so bila dokaj skromna.

Vlada je v novelo zakona o visokem šolstvu zapisala, da bo tudi magistrska bolonjska stopnja financirana iz javnih sredstev, v proračunu pa ni

V SLOVENIJI IMAMO VELIK DELEŽ ŠTUDENTOV, A HKRATI ZELO MAJHEN DELEŽ TISTIH Z VEČ KOT SREDNJEŠOLSKO IZOBRAZBO. KER JE IZPLEN TAKO SLAB, JE ZELO POMEMBNO, DA ŠTUDIJ NAREDIMO UČINKOVITEJŠI.

predvidela dodatnih sredstev. Kakšne bodo posledice, če v proračunih za prihodnja leta ne bo naredila resnih popravkov?

Vlada je obljubila brezplačen študij v prvem in drugem ciklu, hkrati pa ni povedala, ali misli študij v drugem ciklu plačati vsem, ki bodo to želeli. Računamo, da bo velika večina po prvem ciklu nadaljevala študij. Za zdaj se iz javnih sredstev sicer financirajo vsi novi magistrski bolonjski programi, res pa je, da je teh programov malo. Ključno je torej vprašanje, kaj se bo zgodilo, ko bodo magistrske programe uvedle vse visokošolske institucije v državi. Eden od možnih scenarijev je, da bo vlada omejila vpis v drugi cikel, to pomeni, da bi se stroški magistrskega študija z javnimi sredstvi krili samo delu populacije.

Je manjkajoča sredstva mogoče dobiti s prerazporeditvijo znotraj izobraževalnega sistema? Dekan EF dr. Dušan Mrmor je pred časom zapisal, da je Slovenija edina država v EU, ki za študenta namenja približno toliko sredstev kot za osnovnošolca, povprečje v EU pa je približno dvakrat toliko sredstev, v ZDA celo trikrat toliko ...

Če primerjamo delež sredstev v BDP, ki ga Slovenija namenja posameznim segmentom izobraževanja, smo primerljivi na osnovnošolski in na srednješolski stopnji. Rezerve v osnovnem šolstvu so mogoče zgolj zaradi demografskih gibanj. Dopuščam možnost, da je mreža osnovnega šolstva preobsežna. Vendar se je treba zavedati,

da kakovostno visoko šolstvo lahko temelji samo na kakovostnem osnovnem in srednjem šolstvu. Potrebujemo odlične maturante, da imamo lahko odlične študente. Če je input slab, zaostanka ni mogoče nadomestiti.

Se lahko zgodi, da bi zaradi slabih finančnih razmer vendarle uvedli šolnine?

To je eden od možnih scenarijev. Javne univerze o uvedbi šolnin za

20-odstoten, v najrazvitejših državah, na primer v ZDA, Kanadi, Japonski, Koreji, Irski in skandinavskih državah, pa je okrog 40 odstotkov. V Sloveniji imamo sicer velik delež študentov, a hkrati zelo majhen delež tistih z več kot srednješolsko izobrazbo. Ker je izplen tako slab, je zelo pomembno, da študij naredimo učinkovitejši. Zaostanek za najrazvitejšimi državami bo namreč težko nadomestiti, še

znavanje neformalnega znanja je ena od velikih tem sodobne Evrope. Irci in Angleži so ta sistem že v precejšnji meri vpeljali, centralna evropska scena pa bolj stavi na formalno izobraževanje. V Sloveniji imamo že od leta 2000 zakon, ki omogoča priznavanje znanja, pridobljenega po neformalnih poteh, a ga žal prakticiramo le na srednješolski stopnji.

Se strinjate s kritiko dr. Rastka

NOBENEGA DVOMA NI, DA JE V OZADJU TUDI INTERES KAPITALA. A HKRATI JE TUDI INTERES POSAMEZNIKA, DA V ČIM KRAJŠEM ČASU PRIDE DO IZOBRAZBE, KI MU BO OMOGOČALA USTREZEN ZASLUŽEK. ALI JE REFORMA TUDI V INTERESU AKADEMSKIH INSTITUCIJ? MORDA ŠE NAJMANJ.

zdaj niso razmišljale, ker ta ni v njihovi pristojnosti, pač pa v pristojnosti politike. Če želimo biti družba znanja, moramo v visoko šolstvo investirati bistveno več javnih sredstev. Kakršni koli prispevki študentov so lahko namenjeni zgolj povečevanju odgovornosti za študij, ne morejo pa igrati vloge samofinanciranja študija. Visokega šolstva nikakor ne bi smeli prepuštili zasebnemu financiranju, še posebej ne, če si resno želimo povečati sposobnost človeškega potenciala, saj na tem področju bistveno zaostajamo za razvitimi državami. Delež ljudi z več kot srednješolsko izobrazbo je pri nas

zlasti, ker tudi druge države ne čakajo, ampak se razvijajo naprej.

Bi morala država financirati tudi vseživljenjsko izobraževanje?

Zagotovo bi lahko razmislili o možnosti brezplačnega oziroma visoko sofinanciranega študija do magistrerija za vse državljane, ne glede na starost. S tem bi pospešili pridobivanje višjih stopenj izobrazbe in tako popravili izobrazbeno strukturo v državi. Drugo vprašanje pa je, ali naj se na formalni ravni prizna tudi znanje, ki ga državljani pridobijo z učenjem skozi delo, na različnih tečajih in seminarjih ali s samoučenjem iz medijev in s spleta. Ocenjevanje in pri-

Močnika, da bolonjska reforma z državnim nasiljem podreja univerzo interesom kapitala?

Nobenega dvoma ni, da je v ozadju tudi interes kapitala. A hkrati je tudi interes posameznika, da v čim krajšem času pride do izobrazbe, ki mu bo omogočala ustrezen zaslužek. Ali je reforma tudi v interesu akademskih institucij? Morda še najmanj. Sodobni množični študij ne more biti enak klasičnemu študiju, ko je intelektualna elita študirala zaradi študija samega oziroma zaradi radovednosti. Vendar to ne pomeni, da se akademska sfera strinja s popolnim pragmatizmom. Večina bolonjskih

POLITIKA PREJŠNJEGA MINISTRA ZUPANA JE BILA USMERJENA V RAZBITJE LJUBLJANSKE UNIVERZE, S ČIMER NAJ BI POVEČALI PLURALNOST IN MEDSEBOJNO KONKURENCO. TO JE TAKO, KOT ČE BI IZ SIMFONIČNEGA ORKESTRA NAREDILI VEČ KOMORNIH ZASEDB. DOBILI BI MORDA VEČ DOBRIH KOMORNIH ZASEDB, A OSTALI BI BREZ SIMFONIČNEGA ORKESTRA!

programov še vedno ohranja veliko temeljnega znanja. Poleg tega tudi delodajalci niso naivni. Zavedajo se, da zaposlovanje ozko usmerjenih delavcev dolgoročno ni najboljša rešitev, ker jih pojutrišnjem morda ne bodo več potrebovali. Večina podjetij pri kadrovanju daje prednost kandidatom z dobrim splošnim znanjem, saj jim specifično znanje lahko dodajo sami. Delodajalcev ne bi podcenjeval. Naj povem primer. Pred leti smo uvedli možnost, da srednje poklicne šole del programa napolnijo skupaj z delodajalci v regiji. Vsi so pričakovali, da bodo delodajalci vztrajali pri praktični vsebini, a se je zgodilo prav nasprotno. Dogovorili so se za več temeljnih predmetov, od jezikov do umetnosti. **Statistični podatki kažejo, da delež sredstev, ki jih Slovenija namenja visokemu šolstvu, že leta ostaja na približno enaki ravni. Je na podlagi tega mogoče reči, da smo družba znanja?**

Slovenija za celotno izobraževanje namenja 6,3 odstotka BDP. To je razmeroma veliko in presega povprečje držav OECD. Seveda so tudi države, ki namenjajo več, pa tudi države, ki namenjajo manj. Zelo podoben je položaj v visokem šolstvu, kjer delež Slovenije v BDP znaša 1,5 odstotka, s čimer se uvrščamo v sredino. Vendar je to bolj slaba tolažba. Tehnološko naprednejše države, kot je na primer Finska, dokazujejo, da dvig izobrazbene ravni spodbuja večji tehnološki napredek, to pa posledično vpliva na odprtje novih delovnih mest za tiste, ki študirajo. Če

namerava Slovenija svojo razvojno strategijo dejansko graditi na razvoju človeških virov, mora delež sredstev za visoko šolstvo bistveno povečati.

Za koliko?

Kriterij EU je tri odstotke BDP. Da bi lahko prišli do te številke, bi morali v visoko šolstvo vložiti ogromna finančna sredstva, hkrati pa korenito spremeniti proračunske prioritete. **Leta 2004 je bila sprejeta uredba o financiranju visokega šolstva, po kateri naj bi se sredstva za študijsko dejavnost povečevala v skladu s povečevanjem BDP oziroma realno za najmanj 2,5 odstotka BDP. S tem bi delež izdatkov za študijsko dejavnost v BDP ohranili vsaj na isti ravni kot do zdaj. Sedanja vlada je uredbo spremenila tako, da je povečala delež sredstev za infrastrukturo, hkrati pa bistveno zmanjšala sredstva za študijsko dejavnost. Kako se bo to v praksi poznalo univerzam in njihovim članicam?**

To pomeni, da bomo investirali predvsem v zidove, ne pa v opremo, kadre, raziskovanje oziroma pridobivanje novega znanja, ki je podlaga za kakovostni študij, storitve za študente in podobno. Seveda so potrebni tudi prostori, saj na primer nekatere članice ljubljanske univerze, kot so filozofska fakulteta in umetniške akademije, ne vedo, kdaj bodo zares lahko izboljšale zelo neprimerne prostorske razmere za delo. Vse skupaj pa je povezano s tem, da smo namesto zagotavljanja 2,5 odstotka BDP zdrsnili proti 1,5 odstotka.

Razvoj visokega šolstva v Sloveniji gre v smer čim številnejših univerz

in fakultet v javni in zasebni lasti.

Tak razvoj se zagovarja z argumentom, da je treba vzpostaviti konkurenco sedanjim univerzam. Bo Slovenija želeno kakovost res dosegla s konkurenco?

Slovenski prostor je absolutno premajhen, da bi lahko vzpostavil dovolj dobrih igralcev, ki bi z medsebojno konkurenco zviševali kakovost. Za dobro univerzo potrebujete veliko koncentracijo študentov in raziskovalcev, vrhunsko osebje, veliko sredstev in opreme za raziskovanje, intenzivne mednarodne povezave v smislu izmenjave študentov in učiteljev, skupnih raziskovalnih in izobraževalnih programov in podobno. Šele pod temi pogoji se lahko ustvari kakovostno okolje za izobraževanje in raziskovanje. V Sloveniji so možnosti za koncentracijo vseh omenjenih virov na več različnih lokacijah zelo omejene. To je fizikalno dejstvo, ki ga je ta vlada ignorirala. Politika prejšnjega ministra Zupana je bila usmerjena v razbitje ljubljanske univerze, s čimer naj bi povečali pluralnost in medsebojno konkurenco. To je tako, kot če bi iz simfoničnega orkestra naredili več komornih zasedb. Dobili bi morda več dobrih komornih zasedb, a ostali bi brez simfoničnega orkestra!

V nacionalnem programu visokega šolstva je ministrstvo za visoko šolstvo omenilo nastanek desetih univerz. Je to smiselno?

Razvoj v najrazvitejših državah ni usmerjen v razpršitev, pač pa v koncentracijo intelektualnih in raziskovalnih zmogljivosti, ker ve-

like visokošolske institucije lažje konkurirajo v mednarodnem prostoru. Na Švedskem, kjer imajo 39 univerz, pravijo, da bi jih morali združiti v pet večjih, Belgijci, Danci in Finci pa so združevanje že začeli.

Torej se ne strinjate z nekdanjim ministrom Zupanom, ki je poudarjal, da je ljubljanska univerza s polovico vseh slovenskih študentov prevelika?

Ljubljanska univerza je res med večjimi v Evropi. Vendar je po številu študentov povsem primerljiva z univerzami v Rimu, Münchnu ali Krakovu, ki na mednarodnih lestvicah kakovosti kotirajo visoko. Velikost torej nikakor ni ovira za kakovost. Poleg tega ljubljanska univerza po vseh mednarodnih merilih spada med štiri odstotke najboljših univerz na svetu. Praksa v drugih državah kaže, da je za dobre institucije ključna koncentracija študentov, kadra, opreme in sredstev. Sinergijskih učinkov ni mogoče dosegati skozi specializirane majhne institucije, ki so povrh še obremenjene s provincialnostjo. Nič nimam proti ustanavljanju novih znanstvenih središč, morali bi jih celo izdatno podpirati. Predvsem bi morali podpirati nove raziskovalne in razvojne centre, ki nastajajo v sodelovanju z industrijo in tako postopno oblikujejo možnosti tudi za kakovosten študij. Zagotovo pa ta podpora ne sme iti na škodo že delujočih ustanov, ker bi tako onesposabljali celoten visokošolski prostor v Sloveniji. ☺

tel.: 02/421-66-50(58);
e-mail: referat@visjales-mb.org; URL: www.visjales-mb.org

**VIŠJA
STROKOVNA
ŠOLA**

Postanite:

INŽENIR / INŽENIRKA LESARSTVA ali INŽENIR / INŽENIRKA OBLIKOVANJA

Prenovljen modularno zasnovan in
kreditno ovrednoten program:

LESARSTVO – VI. st.

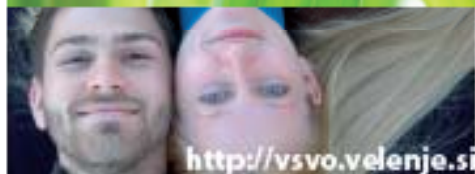
- redni in izredni študij

NOV modularno zasnovan in
kreditno ovrednoten program:

OBLIKOVANJE MATERIALOV – VI. st.

- redni in izredni študij

Za več informacij obiščite našo spletno stran, pokličite/pišite na referat šole
ali nas obiščite na Lesarski ul. 2 v Mariboru.

Skupaj poskrbimo za okolje

VISOKA ŠOLA
za varstvo okolja

Visoka šola za varstvo okolja
Trg mladostil 2 | 3320 Velenje
t: 03 898 64 70 | f: 03 898 64 73

Višja šola je postati prepoznavna in najkvalitetnejša izobraževalna ustanova s področja varstva okolja na področju jugovzhodne Evrope z visokimi izobraževalnimi in raziskovalnimi standardi ter natančno prepoznavnim pomenom za slovensko in mednarodno gospodarstvo, kakor tudi družbo v celoti. Naše poslanstvo je spodbujanje pridobivanja novih znanj in veščin s področja varstva okolja in ekotehnologije. Z raziskovanjem, izobraževanjem ter prenosom znanja v gospodarstvo in negospodarstvo bomo pripomogli k ohranitvi ter izboljšanju razmer v okolju, hkrati pa omogočili hitrejši razvoj okoljevarstvene strube. Prizadevali si bomo za sodobne pristope v izobraževanju študentov, hkrati pa bomo v sodelovanju z gospodarstvom in negospodarstvom prilagajali ter dopolnjevali študijske programe glede na njihove trajnostno usmerjene kratkoročne in dolgoročne potrebe.

ZAPOSLOVANJE IN
POSREDOVANJE KADROV

Axent d.o.o.
Pristaniška 3, 6000 Koper
Tel.: 05 - 626 14 11

IŠČETE DELAVCE? IŠČETE SLUŽBO?

REŠITEV JE AXENTI

Nudimo naslednje storitve:

- Iskanje in izbor kadrov vseh profilov
- Testiranje in ocenjevanje kandidatov
- Posredovanje zaposlitve
- Zagotavljanje delovne sile
- Vodenje in usposabljanje kadra
- Kadrovska svetovanje
- Pridobivanje delovnih dovoljenj in druge dokumentacije za tujce
- Svetovanje kandidatom pri iskanju zaposlitve

Fakšifilo naziv
GSM 040 844 000
pšifilo:
info@axent.si

**LJUDSKA UNIVERZA
KRANJ**
Center za izobraževanje in kulturo

vabi k vpisu v izobraževalni program za
šolsko leto 2008/09

IZREDNI ŠTUDIJ

Dodiplomski študij

- Ekonomska fakulteta Ljubljana
VISOKA POSLOVNA ŠOLA
Intenzivni dan: 8. 9. 2008 ob 17. uri
- Fakulteta za strojništvo Maribor
Vseokrajni študij strojništva

VIšje šolski študij

- Izobraževalni zavod HEVA Ljubljana
Program: **RAČUNOVODJA**
(za najmanj 20 kandidatov)

Srednje šolski programi

- Bolničar – trgovalec
- Tipograf
- Elektronski tehnik – PTI

NPK

- Socialni delavec

Informacije: tel.: 280 48 00
www.luniverza.si

MOJA POT V PRIHODNOST
NADGRADNJA STROKE Z ORGANIZACIJSKIMI IN MANAGERSKIMI ZNANJI

Vabimo k vpisu na redni in izredni študij

1. in 2. bolonjska stopnja

ŠTUDIJSKI PROGRAMI:

- ORGANIZACIJA IN MANAGEMENT INFORMACIJSKIH SISTEMOV
- ORGANIZACIJA IN MANAGEMENT POSLOVNIH IN DELOVNIH SISTEMOV
- ORGANIZACIJA IN MANAGEMENT KADROVSKIH IN IZOBRAŽEVALNIH SISTEMOV

Znanstveni magisterij

ŠTUDIJSKI PROGRAMI:

- MANAGEMENT INFORMACIJSKIH SISTEMOV
- MANAGEMENT DELOVNIH PROCESOV
- KADROVSKI MANAGEMENT
- MANAGEMENT KAKOVOSTI
- MANAGEMENT ELEKTRONSKEGA POSLOVANJA

V LETOŠNJEM ŠTUDIJSKEM LETU ZADNJIČ!

Rok za oddajo prijav:

dodiplomski programi (1. bol. stopnja VS, UN):

drugi prijavni rok: 20. - 30.8.2008

tretji prijavni rok: 1. - 4.10.2008

podiplomski programi (2. bol. stopnja, znanstveni magisterij):

12.9.2008

Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kidričeva 55a, 4000 Kranj
<http://www.fov.uni-mb.si> | e-pošta: mag@fov.uni-mb.si | tel.: 04 23 74 244